

عزراة

جمهوری اسلامی ایران

شورای عالی حوزه علمیه قم

حوزه علمیه فاطمه الزهرا (س)

مقطع آموزشی: سطح ۲

موضوع تحقیق:

علل و عوامل دینی تضعیف شاعر دینی در جامعه از منظر

قرآن و روایات

«گروه زینبیون»

استاد راهنما: سرکار خانم سیده پروین موسوی

اعضای گروه تحقیق:

هدا چراغی

مهتاب خانی

پرستو مرادی چقا بوری

زهره شیخ پور

نیمسال اول سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴

علل و عوامل دینی تضعیف شعائر دینی در جامعه از منظر قرآن و روایات

چکیده

یکی از ابهامات و سوالات، علل تضعیف شعائر دینی در جامعه و تاثیر آن بر روابط فردی و اجتماعی است که مهمترین بحث‌های پیرامون جامعه‌شناسی دینی در دهه های اخیر بشمار می‌آید، بنابراین لازم است این مسئله توسط متفکران اسلامی و جامعه‌شناسان مورد نقد و بررسی قرار بگیرد. در این نوشتار نویسنده تلاش نموده است تا با استفاده از آیات و روایات و دیدگاه اندیشمندان به بررسی این موضوع بپردازد. چنانچه دینداران به وظیفه‌ی اصلی خود عمل نکنند و از طرفی برخی افراد از روی نفاق و مطامع دنیوی به دینداری بپردازند، دین در جامعه تضعیف شده و حتی دین‌گریزی و مقابله‌ی با دین سرعت خواهد گرفت. برخی از علل تضعیف شعائر دینی را می‌توان در دروغ، نیرنگ و سوگندهای بیهوده و دروغین دانست، از طرفی نیز دینداران ساده لوح به علت عدم تفکر و بصیرت و با پناه بردن به خرافات موجبات تضعیف دین خواهند شد. همچنین درصدد نشستن افراد فاسق، فاجر و متکبر به نام دین و در حکومت اسلامی ضربات بسیاری را بر تفکر و جامعه‌ی دینی وارد می‌کند. روش تحقیق در این نوشتار به شکل نقلی و روش جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای (دستی و رایانه) و روش پردازش اطلاعات تحقیق، توصیفی و تحلیلی است.

کلید واژه: دین، جامعه، روایات، قرآن

مقدمه

بدون تردید اعتقادات آدمی یکی از نیازهای ضروری اوست که می‌تواند احساس آرامش نموده و زندگی خود را جهت‌دار و هدفدار نماید، یکی از مهمترین پیش فرض‌های مدینه فاضله دینداری و تقویت شعائر دینی است، به نحوی که می‌توان نتایج آن را در تمامی حوزه‌ها و سطوح مختلف، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جوامع مشاهده نمود. از منظر قرآن کریم و روایات و سیره معصومین (علیهم السلام) دین‌مداری، ریشه در ایمان و اعتقاد معنوی و الهی انسان‌ها دارد. از طرفی علل و عوامل بسیاری در تضعیف شعائر دینی وجود دارد که موجب دین‌گریزی افراد و سوء استفاده‌ی دشمن خواهد شد. یکی از مهمترین عوامل تضعیف شعائر دینی، غیر تخصصی برخورد کردن با مسائل دینی توسط دینداران ناآگاه است و از طرفی دیگر افراد منافقی که برای رسیدن به مطامع دنیوی با استفاده از نام دین به فعالیت مشغول شده و ضرباتی را به پیکره‌ی دینی جامعه وارد می‌کنند.

در مورد علل و عوامل دینی تضعیف شعائر دینی در جامعه از منظر قرآن و روایات تاکنون کتب و مقالات بسیاری به چاپ رسیده است که در قسمت پیشینه‌ها به آنها پرداخته خواهد شد. در نوشته‌های مورد اشاره، بیشتر به جزئیات مثل دین‌گریزی جوانان، مفهوم و کارکرد شعائر دینی و آفت دینداری پرداخته شده است، در حالی که مزیت و نوآوری این مقاله در این است که از منظر دین (آیات قرآن و روایات اسلامی) به عنوان علل و عوامل داخلی که موجب تضعیف شعائر دینی شده است، مورد بررسی قرار گرفته است. این نوع تحقیقات را می‌توان در مراکز علمی، دینی و فرهنگی مانند دانشگاه، حوزه و مدارس مورد استفاده قرار داد تا از دین‌گریزی نسل جدید جلوگیری شده و موجب تقویت شعائر دینی در جامعه گردد.

۱- کلیات تحقیق

در این قسمت از تحقیق ابتدا کلیات تحقیق شامل بیان مسئله، روش تحقیق، پیشینه تحقیق، اهمیت و ضرورت تحقیق، سوالات تحقیق و مفهوم شناسی بیان خواهد شد:

۱-۱- بیان مسئله

بدون تردید گرایش به ارزش‌های دینی و دوست داشتن مناسبت‌های مذهبی و ایام الله که تحت عنوان شعائر دینی از آنها یاد می‌شود، از نکات مهمی است که باید بدان در دوران ابتدای زندگی انسان‌ها توجه ویژه نمود. کودکان و نوجوانان ما باید در عرصه دین، دین‌مداری و شعائر دینی ارتقا و رشد یابند و این نکته بارها در سخنان و توصیه‌های بزرگان و صاحب‌نظران، به آنها پرداخته شده است. شعائر دینی پدیده‌ای است که در وجود انسان، عمل به دستورات الهی و شوق و میل انجام آن را نهادینه می‌کند. به همین دلیل ضرورت و اهمیت پرداختن به اینگونه موضوعات را دو چندان می‌کند.

انسان برای زندگی اجتماعی و روابط با دیگران در متن خانواده و جامعه باید بتواند با دیگران کنار بیاید و حتی گاهی اوقات از برخی علایق و دلبستگی‌های خود صرف نظر کند. شعائر دینی مثل انجام اعمال حج و دیگر زیارات معصومین (علیهم السلام) و مراسم‌هایی مثل دهه اول محرم و اربعین، نیمه شعبان و دیگر امور مشابه، با تبیین حیات دنیوی و مقدمه خواندن آن برای زندگی اخروی و نیز دعوت به گرایش‌های معنوی و تربیت درست اخلاقی، می‌تواند انسان را در این مسیر یاری کند. آموزه‌های اسلام در این شعائر و مراسم بر مدارا و رفتار ملایم، کمک به هموعان، زنده نگاه داشتن رشادت‌ها و ایثارگری‌ها، بسیار تاکید داشته و آن را بخشی از دین دانسته است. توصیه‌های اسلام بر احسان به دیگران، قول احسن و نیکو، خودداری از مجادله و ناسزاگویی، صلح و رسیدگی به نزدیکان و دستورات بسیار دیگری در همین راستا، همه به

نتیجه‌گیری

در این مقاله که با عنوان « علل و عوامل دینی تضعیف شعائر دینی در جامعه از منظر قرآن و روایات » است، نتایج ذیل حاصل گردیده است:

دین‌گریزی‌ها و تضعیف دین به عوامل بسیاری بستگی دارد، ولی عامل اصلی را می‌توان در برخورد منافقانه با دیگران دانست، کسانی که در ظاهر مسلمان و مومن ولی در باطن دارای قلب مریض و ذات پلید هستند و مهم‌ترین ماهیت منافقان، دروغ‌گویی است که می‌توان در عرصه‌های مختلف آن را مشاهده نمود، به طوری که منافق به دروغگو مشهور است و به همین دلیل یکی از دلایل تضعیف شعائر اسلامی، عدم صداقت در گفتار و کردار انسان‌های به ظاهر مومن است. این افراد با سوگندهای بیهوده و دروغین ضرباتی را به دین در جامعه وارد می‌کنند. این قسم‌های دروغین موجب دین‌گریزی افراد به ویژه جوانان خواهد شد. ساده‌لوحی، زودباوری و افتادن به دام فتنه‌ی افراد و به ویژه خواص که با بی‌بصیرتی تن به خواسته‌ی دشمن داده و به دلایل مختلف مثل سست عنصری، مقام‌پرستی و ثروت و رفاه دست از آرمان‌های دینی خود بر می‌دارند نیز موجب تضعیف دین خواهد شد. این افراد با اعمالشان همراه دشمن شده و امور را برای خودی‌ها سخت می‌کنند، دین را بد جلوه داده و موجب تضعیف شعائر دینی در جامعه می‌شوند.

چهره منافق‌گونه برخی از رجال و صاحب‌منصبان نیز با دنیاپرستی، ضربات مهلکی را بر بدنه‌ی دینی جامعه وارد نموده و عقاید مردم را نسبت به دین و شعائر دینی تضعیف می‌کنند. دینداران ظاهری که از درک حقایق محروم هستند، سعی می‌کنند تا به دروغ و ظاهرسازی، مردم را به سمت خرافات و آداب و رسوم جاهلی هدایت کنند. بنابراین یکی دیگر از عوامل دین‌گریزی و ضعف شعائر دینی در جامعه، روی آوردن مردم به سمت خرافات و دوری گزیدن از تفکر و تعقل است. یکی دیگر از عوامل تضعیف شعائر دینی، تکبر و دور شدن از بطن جامعه توسط افراد به

ظاهر دیندار است، بدین معنی که وقتی تواضع از گفتار و کردار سردمداران و مبلغین مذهبی برداشته شود و جای خود را به فخرفروشی بدهد، مردم از این افراد دوری نموده و به نوعی از آنان متنفر می‌شوند. به همین دلیل اینگونه رفتارها موجب تضعیف شعائر دینی و حتی دین‌گریزی خواهد شد.

منابع و مأخذ

* قرآن کریم

* سید رضی ، محمد بن حسین ، گردآورنده نهج البلاغه ، مترجم محمد دشتی ، انتشارات

مشهور ، قم ، ۱۳۷۹ ش

۱. امام سجاد (علیه السلام)، صحیفه سجادیه، ترجمه حسین انصاریان

۲. تمیمی آمدی، عبدالواحد، غررالحکم ودرر الکلم، ناشر موسسه فرهنگی دارالحديث، ترجمه

محسن موسوی، چاپ ۸، ۱۳۹۵ ش

۳. جوادى آملی، عبدالله، شریعت در آیینه معرفت، انتشارات اسراء، چاپ ۷، ۱۳۹۲ ش

۴. حرانی، حسن بن علی شعبه، تحف العقول عن آل الرسول، چاپ دوم، انتشارات جامعه

مدرسین، قم، ۱۴۰۴ ق

۵. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، چاپ دوم از دور جدید، دانشگاه تهران، تهران،

۱۳۹۱ ش

۶. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن، ترجمه سید

غلامرضا خسروی حسینی، تهران، مرتضوی، ۱۳۸۸ ش

۷. شهید ثانی، علی بن احمد، الرعایه فی علم الدرایه، ص ۵۰ انتشارات کتابخانه عمومی

حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی، ۱۳۹۱ ش

۸. صدوق، ابو جعفر محمد بن علی بن الحسین بابویه القمی من لا یحضره الفقیه، محقق،

مصحح، غفاری، علی اکبر، ج ۴، قم، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ دوم، ۱۴۱۳ ق.

۹. طباطبایی، محمدحسین، ترجمه تفسیر المیزان، مترجم: موسوی، محمد باقر، چاپ

پنجم، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم (دفتر انتشارات اسلامی)، ۱۳۷۴ ش

۱۰. طباطبایی، محمد حسین، شیعه در اسلام، انتشارات بوستان کتاب قم، ۱۳۹۲ش
۱۱. طبرسی، فضل بن حسن، ترجمه تفسیر مجمع البیان، مترجم: نوری همدانی، حسین و دیگران، انتشارات فراهانی، ۱۳۷۸ش
۱۲. طریحی النجفی، فخرالدین، مجمع البحرین، مترجم: محمد بیستونی، تهران: انتشارات مرتضوی، ۱۳۷۹ش
۱۳. فخر رازی، محمد بن عمر، التفسیر الکبیر. بیروت: دار إحياء التراث العربی، ۱۴۲۲ق
۱۴. فیض کاشانی، محمد محسن، الوافی، ج ۱، کتابخانه امام أمير المؤمنين علی (ع)، چاپ اول، ۱۴۰۶ق.
۱۵. قرائتی، محسن، تفسیر نور، تهران، مرکز فرهنگی درسهای از قرآن، چاپ یازدهم، ۱۳۸۳ش
۱۶. قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، چاپ پانزده، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۶ش
۱۷. قمی، ابو محمد جعفر، جامع الاحادیث القمی، مصحح: حسینی نیشابوری، سید محمد، بنیاد پژوهش اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۷ش
۱۸. کلینی، محمد بن یعقوب: الکافی، تحقیق علی اکبر غفاری، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۸۸ ق.
۱۹. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، انتشارات دار الحدیث، ۱۳۸۴ش.
۲۰. مطهری، مرتضی، جامعه و تاریخ، انتشارات صدرا، چاپ ۱۸، ۱۳۷۲ش

۲۱. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، محقق: جمعی از نویسندگان، چاپ ده،

تهران: دارالکتب الإسلامیة، ۱۳۷۱ش